הִלְכוֹת בֵּית הַכְּנֶסֶת סִימָן קנ קנא

בַּיִת הַכְּנֶסֶת אֶלָּא כְּנֶגֶד הַצַּד (ו) [ז] שֶׁמִּתְפַּלְּלִין בּוֹ (י) * בְּאוֹתָהּ הָעִיר, שֶׁאִם מִתְפַּלְּלִין לַמַּעֲרָב יִפְתְּחוּהוּ לַמִּזְרָח, כְּדֵי שֶׁיִּשְׁתַּחֲווּ מִן הַפֶּתַח (יא) נֶגֶד הָאָרוֹן * שֶׁהוּא בָּרוּחַ שֶׁמִּתְפַּלְּלִין נֶגְדּוֹ. הַגָּה: (יב) וְעוֹשִׂין (ו) בִּימָה * בְּאֶמְצַע בֵּית הַכְּנֶסֶת, שֶׁיַּעֲמֹד עָלֶיהָ הַקּוֹרֵא בַּתּוֹרָה וְיִשְׁמְעוּ כֻּלָּם. (יג) וּכְשֶׁמִּתְפַּלֵּל הַשְּׁלִיחַ צִבּוּר, פָּנָיו כְּלַפֵּי הַקָּהָל. (יד) וְסָדָר הַיְשִׁיבָה כָּךְ הִיא, הַזְּקֵנִים יוֹשְׁבִים פְּנֵיהֶם כְּלַפֵּי הָעָם, וּשְׁאָר הָעָם כֻּלָּם יוֹשְׁבִים שׁוּרוֹת שׁוּרוֹת, פְּנֵיהֶם כְּלַפֵּי הַקָּהָל וּפְנֵי הַזְּקֵנִים (טור):

קנא דִּינֵי קְדֻשַּׁת בֵּית הַכְּנֶסֶת. ובו י״ב סְעִיפִים:

א מגִלָּה דף כ״ח (ע״ב).

א [א]בָּתֵּי כְּנֵסִיּוֹת וּבָתֵּי מִדְרָשׁוֹת אֵין נוֹהֲגִין בָּהֶם (א) * קַלּוּת (ו) ראש, כְּגוֹן שְׂחוֹק וְהִתּוּל

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

לְאוֹתוֹ חָצֵר וְרוֹצֶה לִבְנוֹת סְמוּךְ לְבֵית הַכְּנֶסֶת, צָרִיךְ לְהַרְחִיק עַל כָּל פָּנִים יוֹתֵר מֵאַרְבַּע וְלֹא יוֹתֵר מִשְּׁמוֹנָה, וְהַהֶבְדֵּל שֶׁבֵּין אַרְבַּע לִשְׁמוֹנָה יְכַרְעִינוּ חֲכָמֵי הָעִיר לְפִי רְאוֹת עֵינֵיהֶם כְּפִי הַצֹּרֶךְ לְבֵית הַכְּנֶסֶת. וּכְעֵנִין הַחֲזָקָה שֶׁהַחֲזִיקוּ הַקָּהָל, נָשָׂא וְנָתַן בָּזֶה לְפִי הָעִנְיָן וְהָעֲלָה דְּהָרוֹצֶה לִבְנוֹת הוּא נִקְרָא מוֹצִיא כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הַפְּמַ״ע (חו״מ סי׳ קנג ס״ק לב) וְלָכֵן הַדִּין עִם הַקָּהָל, עַיֵּן שָׁם, וְעַיֵּן בְּבִרְכֵּי יוֹסֵף (סי׳ קנג סק״ו) כָּתַב כֵּן בְּשֵׁם מֹהַרַ״י זַיְן (בשו״ת שערי ישועה או״ח שער ג סי׳ ה). וְכָתַב שָׁם שֶׁזֶּה בְּהַכְרַח שֶׁכְּבָר הֻקְדַּשׁ לְבֵית הַכְּנֶסֶת, אֲבָל בְּבֵית שֶׁבְּצַד שֶׁהֶחֱזִיקוּ לְהִתְפַּלֵּל וּבְתוֹךְ הַזְּמַן קָנָה וְאוֹבֵן כָּל אוֹתוֹ חָצֵר, וְאַחַר הַרְבֵּה שָׁנִים רוֹצֶה לִבְנוֹת בֵּית הַכְּנֶסֶת נֶגֶד הַחֲלוֹנוֹת וְטוֹעַן שֶׁהוּא עֶקְרֵנוּ וְהֵם טוֹעָנִים שֶׁהֶחֱזִיקוּ בּוֹ וְהָיָה קֹדֶשׁ, הַדִּין עִם רְאוּבֵן עַד שֶׁיְּבִיאוּ הַיְחִידִים רְאָיָה שֶׁהֻקְדַּשׁ לְבֵית הַכְּנֶסֶת, עַיֵּן שָׁם. וְנִרְאֶה טַעֲמוֹ מִשּׁוּם חֲזָקָה שֶׁאֵין עִמָּהּ טַעֲנָה, וְלִי צָרִיךְ עִיּוּן בָּזֶה. וְעַיֵּן בְּשׁוּת״ת נוֹדַע בִּיהוּדָה (מהדו״ת או״ח סי׳ טז) וּבְחִוּת יָאִיר סִימָן נ״ט: ה [ז] שְׁתַּפְּלִין. עַיֵּן בְּאֵר הַיטֵב. וְעַיֵּן בְּנוֹדַע בִּיהוּדָה מַהְדּוּרָא תִּנְיָנָא יוֹרֶה דֵּעָה סִימָן נ״ט:

בְּאֵר הַיטֵב

יְכוֹלִין לְמַחוֹת לְיָחִיד שֶׁפּוֹתֵחַ שָׁם חַלּוֹנוֹת, אֲבָל אִם הַקָּהָל פּוֹתְחִין חַלּוֹנוֹת בְּבֵית הַכְּנֶסֶת לְחַצְרוֹ יָכוֹל הוּא לְמַחוֹת בְּיָדָם, עַיֵּן מָגֵן אַבְרָהָם (סק״ז). [וְכֵן פָּסַק אֲלִיָּהוּ רַבָּה (סק״ז) הַשִּׁיג עַל מָגֵן אַבְרָהָם בָּזֶה]: ה (ו) שְׁתַּפְּלִין. נִרְאֶה לִי דְּאִם הָיָה הַפֶּתַח בְּצַד אֶחָד וְחָרְבָה הַבַּיִת הַכְּנֶסֶת וְרָצוּ מַנִּיחִים לַעֲשׂוֹת הַפֶּתַח קְצָת מִצַּד אַחֵר שֶׁיְּהֵא הַפֶּתַח כְּדִינָהּ אֵין הָאֲחֵרִים יְכוֹלִין לְמַחוֹת אֲפִלּוּ הֵם הָרֹב, וְאַף עַל פִּי שֶׁמְּשַׁנִּים סֵדֶר הַיְשִׁיבָה יֵשׁ לָהֶם דִּין בְּיַנֵּיהֶם. מָגֵן אַבְרָהָם (סק״ה): (ו) בִּימָה. וְאֵין עוֹשִׂין יוֹתֵר מִשֵּׁשׁ מַדְרֵגוֹת לַבִּימָה. וְהֵר וַיַּקְהֵל (ח״ב דף רו.). אָסוּר לַיָּשֵׁב בֵּין הַבִּימָה לַהֵיכָל שֶׁיְּהֵא אֲחוֹרָיו כְּנֶגֶד הַהֵיכָל דִּנְאֵי הוּא, וְאָסוּר נְמִי אֵיפָא דְּהָעוֹמֵד עַל הַבִּימָה כְּשֶׁמִּשְׁתַּחֲוֶה לְבָרְךְ נִרְאֶה כְּמִשְׁתַּחֲוֶה לוֹ. לְבוּשׁ (ס״ה) ט״ז (סק״ב) מָגֵן אַבְרָהָם (סק״ו). [כָּתַב אֲמוּתַּי שְׁמוּאֵל סִימָן ל״ה בְּבֵאֵי צְדָקָה וְכִיֵּיצ בְּמִעוֹת צְדָקָה, אֵין לִכְתֹּב 'זֹאת נַעֲשָׂה בְּפִקָּדַת גַּבֵּאי צְדָקָה פְּלוֹנִי' בְּבֵית הַכְּנֶסֶת, וַאֲפִלּוּ כְּבָר נִכְתַּב יְכוֹלִין לְמָחְקוֹ אִם לֹא שֶׁנַּעֲשָׂה בְּמְמוּנוֹ]:

א (ו) ראש. וּכְעֵין זֶה מִתְהַפְּכִין הַבַּיִת הַכְּנֶסֶת לְבֵית עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים. סְמ״ק (מצוה יא). אָסוּר לִשְׁחֹט בְּבֵית הַכְּנֶסֶת. מַפַּ״ט (ח״א סי׳ פד) מָגֵן אַבְרָהָם (סק״א). כָּתַב הָרַא״ם חֵלֶק א׳ סִימָן (ע״ט) [פ״א] דַּאֲפִלּוּ נַעֲשָׂה בְּבֵית הַכְּנֶסֶת עֲבֵרָה, שֶׁמְּצְאוּ לַשָּׁפָשׁ מִתְעוֹלֵל עִם נַעֲרָה אַחַת, שֶׁמֻּתָּר לְהִתְפַּלֵּל שָׁם וְכָל קְדֻשַּׁת בֵּית הַכְּנֶסֶת עָלָיו, עַיֵּן שָׁם. כָּתַב בְּשַׁאֲרִית

בְּאוּר הֲלָכָה

* **בְּאוֹתָהּ הָעִיר.** עַיֵּן בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה (סק״י) מַה שֶּׁכָּתַבְנוּ בְּשֵׁם הַמָּגֵן אַבְרָהָם (סק״ג) וּפְרֵי מְגַדִּים (א״א סק״ה) שְׁמְּפַקְּפְּקִין בְּעִקַּר הַדִּין אַחֲרֵי דְּלֹא מָצִינוּ מִי שֶׁחוֹלֵק בְּהֶדְיָא עַל דִּבְרֵי הַגְּהוֹת מֵימוֹנִי (תפילה פי״א אות ד) בְּשֵׁם הַתּוֹסָפוֹת (ברכות ו. ד״ה אחורי), וְאַדְרַבָּה מֵהַבַּיִת יוֹסֵף (ד״ה וארץ) וְדַרְכֵי מֹשֶׁה הָאָרֹךְ (ד״ה איתן) מוּכָח בְּהֶדְיָא דְּסָבִירָא לֵהּ לְדִינָא כְּוָתְהּ, וְגַם בְּמַאירִי בְּמִגִּלָּה פֶּרֶק הַקּוֹרֵא עוֹמֵד (כה: ד״ה במסכת יומא) מְבֹאָר גַּם כֵּן בְּהֶדְיָא כְּהַגָּהוֹת מֵימוֹנִי, וְכֵן בְּתַלְמִידֵי רַבֵּנוּ יוֹנָה בְּפֶרֶק קַמָּא דִּבְרָכוֹת (ג: ד״ה כל ובד״ה ור׳ יצחק) כָּתַב בְּהֶדְיָא בְּשִׁיטַת רַשׁ״י (ברכות ו: ד״ה אחורי) וְרַ״י (הו״ד ברבינו יונה שם) דְּבְכָל הַיְּוִי פְּתָחֵי בְּתֵי כְּנֵסִיּוֹתֵיהֶן בְּמַפְרֵעַ וְהָיוּ מִשְׁתַּחֲוִין לְמִזְרָח כְּמוֹ בְּמִדְרִינוֹתֵינוּ, עַיֵּן שָׁם, וְכֵן הֶחֱיֵי אָדָם (ח״א כלל יז סי״ח) הֶעְתִּיק דְּבַר הַמָּגֵן אַבְרָהָם (שם) לְדִינָא. וְדַע דְּאַעֲפָ״כ דִּינָא דְּתוֹסְפְתָּא (מגילה פ״ג ה״ד) כָּתַב בְּמִבְּאוּרִי (שם) דְּאֵין קְפִידָא אֶלָּא בְּפֶתַח שֶׁרֹב הַצְּבּוּר נִכְנָסִין בּוֹ, אֲבָל שְׁאָר פְּתָחִים מֻתָּר לַעֲשׂוֹת בְּכָל הַצְּדָדִים. וְדַע עוֹד דְּדִין הַשַּׁלְחָן עָרוּךְ הוּא רַק עַל פֶּתַח בֵּית הַכְּנֶסֶת עַצְמוֹ, מַה שֶּׁאֵין כֵּן פֶּתַח הַפְּרוֹזְדוֹר אֵין קְפִידָא כְּלָל בָּזֶה, כֵּן כָּתַב בְּתְשׁוּבַת חֵתָם סוֹפֵר (ח״א או״ח סי׳ כז), וּפְשׁוּט:

* **שֶׁהוּא בָּרוּחַ וְכוּ׳.** עַיֵּן בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה (ס״ק יא), וּלְדִין זֶה יֵשׁ מְקוֹר מֵהַתּוֹסָפְתָּא (שם) כַּמְבֹאָר בְּבָאוּר הַגְּרַ״א, עַיֵּן שָׁם. וְצָרִיךְ עִיּוּן בִּמְקוֹמוֹת שֶׁמִּפְּנֵי הַדְּחַק אִי אֶפְשָׁר לָהֶם בְּשׁוּם פָּנִים לְהַעֲמִידוּ בְּכֹתֶל הַמִּזְרָח וּמַכְרָחִים לְהַעֲמִידוּ בַּצָּפוֹן אוֹ בַּדָּרוֹם, לְאֵיזֶה צַד יִתְפַּלְּלוּ הָעָקֵל, אִם לַמִּזְרָח מִפְּנֵי שֶׁהוּא נֶגֶד יְרוּשָׁלַיִם אוֹ מִטַּעַם שֶׁיִּתְפַּלְּלוּ כְּלַפֵּי הַקֹּדֶשׁ דְּהוּא הָאָרוֹן:

* **בְּאֶמְצַע בֵּית הַכְּנֶסֶת.** כֵּן מְבֹאָר בְּרָמַב״ם (תפילה פי״א ה״ג) וְטוּר, וּמְנָהֲגָ קָדוּם הוּא, וּמְקוֹרוֹ בְּמַסֶּכֶת סֹפֵר נ״א עַמּוּד ב׳ כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הַגְּרַ״א. וּבַעֲנוּתַיְנוּ הָרְבִּים בְּאֵיזֶה מְקוֹמוֹת פָּרְצוּ מִנְהָג קָדוּמִים זֶה וְהִתְחִילוּ לַעֲשׂוֹת הַבִּימוֹת סְמוּךְ לָאָרוֹן הַקֹּדֶשׁ מִפְּנֵי שֶׁרָצוּ לֵילֵךְ בְּדַרְכֵי הָעוֹבְדֵי גִּלּוּלִים כְּמוֹ שֶׁעוֹשִׂין בַּהֵיכָלוֹת שֶׁלָּהֶן [שֶׁקּוֹרִין טעמפי״ל], וְיֵשׁ לִקְרֹא עֲלֵיהֶן 'וַיִּשְׁכַּח יִשְׂרָאֵל עֹשֵׂהוּ וַיִּבֶן הֵיכָלוֹת' (הושע ח יד), וּכְבָר הָאֲרִיכוּ הַפּוֹסְקִים הָאַחֲרוֹנִים בְּגִנּוּת הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה, עַיֵּן בְּתְשׁוּבַת חֵתָם סוֹפֵר סִימָן כ״ח וּתְשׁוּבַת מַחֲלַת הַמַּחֲנַיִם (סי׳ ה) וּתְשׁוּבַת אִמְרֵי אֵשׁ (סי׳ ז):

א * קַלּוּת רֹאשׁ. וּמִכָּל מָקוֹם אַף שֶׁנַּעֲבְדוּ עֲבֵרוֹת גְּדוֹלוֹת בְּבֵית הַכְּנֶסֶת מִכָּל מָקוֹם

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

וְאִי אֶפְשָׁר לָהֶם לִבְנוֹת בַּמָּקוֹם הַזֶּה בְּשׁוּם פַּעַם, דְּאִי לָאו הָכִי יְכוֹלִין לְמַחוֹת, דְּשָׁמָּא יִרְצוּ הַקָּהָל לִבְנוֹת בַּמָּקוֹם הַזֶּה וְהוּא יִטְעַן שֶׁיֵּשׁ לוֹ חֶזְקָה בְּחֻלּוֹנוֹתָיו וְיִמְחֶה מִלִּבְנוֹת, וְאַף עַל גַּב דְּפָסַק רַמ״א בְּחֹשֶׁן מִשְׁפָּט סוֹף סִימָן קמ״ט (סל״א) דְּאֵין מוֹעִיל חֶזְקָה בְּשֶׁל קָהָל, מִכָּל מָקוֹם (יט) יְכוֹלִין לוֹמַר דְּלָא נִיחָא לְהוּ לְמֵיקַם בַּהֲדֵהּ בְּדִינָא וְדַיְנָא. כָּתַב בְּסֵפֶר חֲסִידִים סִימָן תתט״ז חֲלוֹן שֶׁהוֹלֵךְ כְּנֶגֶד רְשׁוּת הָרַבִּים וּבְנֵי אָדָם עוֹבְרִים דָּרֶךְ שָׁם לְבֵית הַכְּנֶסֶת, לֹא יִשְׁפְּכוּ מַי רַגְלַיִם מִן הַחַלּוֹן, לְפִי שֶׁיֵּשׁ שֶׁהוֹלְכִין בְּהַשְׁכָּמָה לְבֵית הַכְּנֶסֶת וּכְשֶׁהוֹלְכִין בַּחֹשֶׁךְ לֹא יוּכְלוּ לְהִזָּהֵר שֶׁלֹּא יִתְנַזְּפוּ בְּמֵי רַגְלַיִם, וּכְתִיב (קהלת ד יז) 'שְׁמֹר רַגְלְךָ כַּאֲשֶׁר תֵּלֵךְ אֶל בֵּית הָאֱלֹהִים'. עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ. וּבְלָאו הָכִי יֵשׁ לְהַזָּהֵר שֶׁלֹּא לִשְׁפֹּךְ שׁוּם מַשְׁקִין בִּמְקוֹם מַהֲלַךְ בְּנֵי אָדָם שֶׁלֹּא יַחֲלִיקוּ בָּם, דְּהוּא כְּמוֹ בּוֹר בִּרְשׁוּת הָרַבִּים. כָּתַב בְּסֵפֶר שַׁאֲרִית יוֹסֵף (בשו״ת סי׳ כז) שְׁכֵנֵי בֵּית הַכְּנֶסֶת שֶׁיֵּשׁ לָהֶם בַּיִת הַכִּפֵּא שֶׁמַּגִּיעַ מִמֶּנּוּ רֵיחַ רַע לְבֵית הַכְּנֶסֶת צְרִיכִין לְהַרְחִיקוֹ, וַאֲפִלּוּ אִם קֹדֶם הַבַּיִת הַכִּפֵּא לִבְנְיַן בֵּית הַכְּנֶסֶת אֲפִלּוּ הָכִי צְרִיכִין לְסַלְּקוֹ דְּשָׁאנֵי הָזֵקָא דְּרַבִּים מַהֲזֵקָא דְּיָחִיד, אֶלָּא שֶׁצְּרִיכִין לָתֵת לוֹ דָּמָיו, וְדַמְיָא לְהָא דְּמִבְּאָר בְּחֹשֶׁן מִשְׁפָּט סִימָן קנ״ה סָעִיף כ״ב, עַיֵּן שָׁם, וְעַיֵּן מַה שֶּׁכָּתַב הַמָּגֵן אַבְרָהָם בְּסוֹף סִימָן קנ״ד (ס״ק כג) בָּזֶה: ה (י) בְּאוֹתָהּ הָעִיר. וּלְפִיכָךְ בִּמְדִינוֹת אֵלּוּ שֶׁאָנוּ מִתְפַּלְּלִים וּמִשְׁתַּחֲוִים נֶגֶד מִזְרָח (דְּהֵינוּ מִפְּנֵי שֶׁאָנוּ יוֹשְׁבִין בְּצַד מַעֲרָבוֹ שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל), צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת פֶּתַח הַבַּיִת הַכְּנֶסֶת בַּמַּעֲרָב כְּדֵי שֶׁיִּשְׁתַּחֲוֶה מִן הַפֶּתַח נֶגֶד אֲרוֹן הַקֹּדֶשׁ. כָּתַב הַמָּגֵן אַבְרָהָם (סק״ה) דְּאִם הָיָה הַפֶּתַח בְּצַד אַחֵר וְחָרַב הַבַּיִת הַכְּנֶסֶת וְרָצוּ מַנִּיחִים לַעֲשׂוֹת הַפֶּתַח כְּדִינוֹ, אֵין הָאֲחֵרִים יְכוֹלִים לְמַחוֹת אֲפִלּוּ הֵם הָרֹב, וְאַף עַל פִּי שֶׁמְּשַׁנִּים סֵדֶר הַיְשִׁיבָה יֵשׁ לָהֶם דִּין בְּיַנֵּיהֶם, וְעַיֵּן בְּבֵאוּר הֲלָכָה (ד״ה באותה): (יא) נֶגֶד הָאָרוֹן שֶׁהוּא בָּרוּחַ וְכוּ׳. וְהַטַּעַם שֶׁצָּרִיךְ לְקַבֵּעַ הָאָרוֹן שָׁם, מְבֹאָר בְּרָמַב״ם (תפילה פי״א ה״ב) וְטוּר וְזֶה לְשׁוֹנָם, וּבוֹנִין הֵיכָל זֶה בָּרוּחַ שֶׁמִּתְפַּלְּלִין כְּנֶגְדּוֹ בְּאוֹתָהּ הָעִיר, כְּדֵי שֶׁיְּהוּ פְּנֵיהֶם אֶל מוּל הַהֵיכָל כְּשֶׁיַּעֲמְדוּ לְתִפְלָּה: (יב) וְעוֹשִׂין בִּימָה וְכוּ׳. וְאֵין עוֹשִׂין יוֹתֵר מִשֵּׁשׁ מַדְרֵגוֹת לַבִּימָה [מָגֵן אַבְרָהָם (סק״ו) בְּשֵׁם הַזֹּהַר (ח״ב דף רו.)]: (יג) וּכְשֶׁמִּתְפַּלֵּל הַשְּׁלִיחַ צִבּוּר וְכוּ׳. הָרַמ״א כָּתַב כָּאן, וְזֶה לְשׁוֹן הַטּוּר, וּבְעֵת שֶׁשְּׁלִיחַ צִבּוּר עוֹמֵד בִּתְפִלָּה יוֹרֵד לָאָרֶץ לִפְנֵי הַתֵּבָה וּפָנָיו כְּלַפֵּי הַקֹּדֶשׁ כִּשְׁאָר הָעָם: (יד) וְסָדָר הַיְשִׁיבָה וְכוּ׳. וְעָכְשָׁו אֵין עִנְיָן לְסָדָר זֶה (יט) כִּי קוֹנִין הַמְּקוֹמוֹת. מִכָּל מָקוֹם יְהָדְרוּ שֶׁלֹּא יַעֲשׂוּ שׁוּם מָקוֹם לְיֹשֶׁב עָלָיו בֵּין הַבִּימָה וּבֵין הַהֵיכָל בְּאֹפֶן שֶׁיִּהְיֶה פְּנֵי הַיּוֹשֵׁב נֶגֶד הַבִּימָה וַאֲחוֹרָיו לַהֵיכָל דִּנְאֵי הוּא, וְאִסּוּרָא נְמִי אֵיפָא דְּהָעוֹמֵד עַל הַבִּימָה לְבָרְךְ נִרְאֶה כְּמִשְׁתַּחֲוֶה לוֹ, (יג) אִם לֹא שֶׁיַּעֲשׂוּ הַמָּקוֹם מִן הַצְּדָדִין. וְכָתַב הַפְּרִי מְגַדִּים (משז״ ס״ק ב) דְּעָכְשָׁו שְׁעוֹשִׂין מְקוֹמוֹת אֵצֶל הַבִּימָה שֶׁקּוֹרִין אלמימר״א וּפְנֵי הַיּוֹשֵׁב לַהֵיכָל וַאֲחוֹרָיו לַבִּימָה, אַף שֶׁאֲחוֹרָיו לַסֵּפֶר תּוֹרָה מִכָּל מָקוֹם רְשׁוּת אַחֶרֶת הִיא הַבִּימָה:

א (א) קַלּוּת רֹאשׁ. כִּי הֵם נִקְרָאִים מְקֻדָּשׁ מְעַט כְּמוֹ דִּכְתִיב (יחזקאל יא טז) 'וָאֱהִי לָהֶם לְמִקְדָּשׁ מְעַט', וּבְמִקְדָּשׁ כְּתִיב (ויקרא כו ב) 'וְאֶת מִקְדָּשִׁי

שַׁעַר הַצִּיּוּן

(יט) פְּרֵי מְגַדִּים (א״א סק״ד) וּמָגֵן גִּבּוֹרִים (אלף המגן סק״ז): ה (יב) ט״ז (סק״ב) בְּשֵׁם הַלְּבוּשׁ (סק״ה): (יג) פְּשׁוּט. וְכֵן הַמִּנְהָג לְהַתִּיר כֵּיוָן שֶׁאֵין אֲחוֹרָיו נֶגֶד הַהֵיכָל מַמָּשׁ. וְעַיֵּן בְּפְרִי

Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah

(ב) וְשִׂיחָה בְּטֵלָה, (ג) * וְאֵין אוֹכְלִים וְשׁוֹתִים בָּהֶם וְלֹא מִתְקַשְׁטִין בָּהֶם וְלֹא מְטַיְּלִין בָּהֶם, וְלֹא נִכְנָסִים בָּהֶם * בַּחֲמָה (ד) מִפְּנֵי הַחַמָּה וּבְגִשְׁמִים מִפְּנֵי הַגְּשָׁמִים, * [ב]וְתַלְמִידֵי חֲכָמִים וְתַלְמִידֵיהֶם (ה) מְתָרִים (ו) לֶאֱכֹל וְלִשְׁתּוֹת בָּהֶם (ג) (ז) מִדְּחַק, (ח) * וְיֵשׁ אוֹמְרִים דִּבְבֵית הַמִּדְרָשׁ אֲפִלּוּ שֶׁלֹּא מִדְּחַק (ט) שָׁרֵי (ר"ן פרק בני העיר (מגילה ט. ד"ה רמ"ח)). * [ג]וְאֵין

ב רַמְבַּ"ם פֶּרֶק י"א מֵהִלְכוֹת תְּפִלָּה (ה"ז) מִמַּשְׁמָעוּת הַגְּמָרָא שָׁם. ג שָׁם בַּגְּמָרָא.

בַּאֵר הֵיטֵב

יוֹסֵף סִימָן (כ"ח) [כ"ז] שִׁכְנֵי בֵּית הַכְּנֶסֶת שֶׁמַּגִּיעַ מֵהֶם רֵיחַ רַע לְבֵית הַכְּנֶסֶת צְרִיכִים לְהַרְחִיק, עַיֵּן שָׁם: (כ) מִדְּחַק. עַיֵּן מָגֵן אַבְרָהָם (סק"ב) וְט"ז (סק"א):

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

תִּירָאוּ שְׁיָהֶא מוֹרָאוֹ שֶׁל הַשּׁוֹכֵן בָּהּ עָלָיו. וְכָתַב בְּסֵמֶ"ק (מצוה יא) שֶׁצַּעֲוֹן קַלּוּת רֹאשׁ בְּבֵית הַכְּנֶסֶת נָהֲפָכִין לְבֵית עוֹבְדֵי גִּלּוּלִים חַס וְשָׁלוֹם: **(ב) וְשִׂיחָה בְּטֵלָה.** הַיְנוּ אֲפִלּוּ שִׂיחַת חֻלִּין שֶׁהִיא לְצָרְךְ פַּרְנָסָה, דְּבַחוּץ שָׁרֵי, בְּבֵית הַכְּנֶסֶת אָסוּר, וּבִפְרָט שִׂיחָה בְּטֵלָה לְגַמְרֵי דִּבְוַדַּאי שָׁרָאוּי לִמְנֹעַ תָּמִיד מִזֶּה [פְּרִי מְגַדִּים (א"א סק"א)]. וּבְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ פָּרָשַׁת וַיַּקְהֵל (ח"ב רה:) הִפְלִיג מְאֹד בְּגֹדֶל הָעָוֹן הַזֶּה. וְכָל שֶׁכֵּן לְזַהֵר בְּבֵית הַכְּנֶסֶת וּבֵית הַמִּדְרָשׁ מֵעָוֹן דִּבּוּרִים אֲסוּרִים כְּגוֹן לָשׁוֹן הָרָע וּרְכִילוּת וּמַחֲלֹקֶת וּקְטָטוֹת, כִּי מִלְּבַד שֶׁהֵם עֲוֹנוֹת חֲמוּרִים מְאֹד, עוֹד יִגְדַּל הָעָוֹן יוֹתֵר בְּמָקוֹם קָדוֹשׁ כִּי הוּא מְזַלְזֵל בִּכְבוֹד הַשְׁכִינָה, וְאֵינוֹ דּוֹמֶה הַחוֹטֵא בֵּינוֹ לְבֵין עַצְמוֹ לְחוֹטֵא בְּפָלְטִין שֶׁל מֶלֶךְ לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ. וְעוֹד תִּגְדַּל הָרָעָה בָּזֶה שֶׁהוּא מַכְשִׁיל גַּם אֶת הָרַבִּים בַּעֲוֹנוֹת הַחֲמוּרוֹת הַנַּ"ל, כִּי הָאֵי תִּגְרָא דְּמָיָא לְבַרְקָא דְּמַיָּא, וּמִתְּחִלָּה הֶחָטֵל הָעָוֹן בְּאֵיזֶה אֲנָשִׁים וּלְבַסּוֹף יִתְלַקְּטוּ וְיִתְחַבְּרוּ חֲבוּרוֹת חֲבוּרוֹת לָרִיב אִישׁ בְּרֵעֵהוּ עַד שֶׁנַּעֲשֶׂה כָּל הַבַּיִת הַכְּנֶסֶת כְּמְדוּרָה גְּדוֹלָה. וּבַעֲוֹנוֹתֵינוּ הָרַבִּים בָּאִין מִזֶּה כַּמָּה פְּעָמִים לִידֵי חֳרָפוֹת וְגִדּוּפִין וְהַלְבָּנַת פָּנִים בָּרַבִּים וְגַם פְּעָמִים רַבּוֹת בְּפָנֵי הַסֵּפֶר תּוֹרָה שָׁזֶּה גַּם כֵּן עָוֹן חָמוּר בְּפָנֵי עַצְמוֹ, כִּי אֲפִלּוּ הַמְבַזֶּה חֲבֵרוֹ בְּפָנֵי תַּלְמִיד חָכָם אָמְרוּ חַז"ל [סַנְהֶדְרִין פֶּרֶק חֵלֶק (צט:)] שֶׁהוּא אֶפִּיקוֹרוֹס וְאֵין לוֹ חֵלֶק לְעוֹלָם הַבָּא, וְכָל שֶׁכֵּן לְמַבְזֶה חֲבֵרוֹ בְּפָנֵי הַסֵּפֶר תּוֹרָה וּכְבוֹד הַשְׁכִינָה, וּכְמוֹ שֶׁכָּתַב כָּעֵין זֶה בִּתְשׁוּבַת מַהֲרַ"י וַיל סִימָן קנ"ב, עַיֵּן שָׁם], וְלִידֵי הַכָּאוֹת וּמַלְשִׁינוּת וְגֹרֶל חִלּוּל שֵׁם שָׁמַיִם בֵּין הָאֻמּוֹת, וּמִי גָּרַם לְכָל זֶה אִם לֹא הָרִאשׁוֹן שֶׁהִתְחִיל בָּעֲבֵרָה תְּחִלָּה וּבְוַדַּאי לָעֲתִיד לָבוֹא יִטֹּל שָׂכָר כְּנֶגֶד כֻּלָּם, עַל כֵּן הַיָּרֵא וְחָרֵד לִדְבַר ה' יָשִׂים תָּמִיד עֵינָיו וְלִבּוֹ לָזֶה שֶׁלֹּא לְדַבֵּר שׂוּם דְּבָרִים בְּטֵלִים בְּבֵית הַכְּנֶסֶת וּבֵית הַמִּדְרָשׁ, וְהַמָּקוֹם הַזֶּה יִהְיֶה מְיֻחָד אָצְלוֹ רַק לְתוֹרָה וּלְתְפִלָּה: **(ג) וְאֵין אוֹכְלִין וְכוּ'.** וְהוּא הַדִּין דְּאֵין עוֹשִׂין בָּהֶן (פ) שׂוּם מְלָאכָה: **(ד) מִפְּנֵי הַחַמָּה וְכוּ'.** וְלֹא מֵהֲנֵי (ג) שֶׁיִּקְרָא אוֹ יִשְׁנָה מְעַט בִּכְנִיסָתוֹ כְּדִלְקַמָּן, מֵאַחַר שֶׁיּוֹכֵל לִכָּנֵס לְבֵית שֶׁל חֹל לְהִנָּצֵל מֵהַחַמָּה וְהַגְּשָׁמִים, אִם לֹא שֶׁעָסַק מִקֹּדֶם בְּאֵיזֶה דָּבָר הֲלָכָה בַּחוּץ וְהִתְחִילוּ גְּשָׁמִים לִירֵד, (ג) שֶׁאָז מֻתָּר לוֹ לִכָּנֵס לְבֵית הַמִּדְרָשׁ כְּדֵי שֶׁלֹּא יַטְרִידוּהוּ הַגְּשָׁמִים: **(ה) מְתָרִים וְכוּ'.** (ד) דְּאִם הֻצְרְכוּ אַנְשֵׁי הָעִיר לְפִי שָׁעָה לְהַאֲכִיל בָּהֶם אוֹרְחִים עֲנִיִּים אוֹ לְהַשְׁכִּיבָן שָׁם דְּמֻתָּר. אֲבָל זֶהוּ רַק דָּוְקָא (ה) בִּבְתֵּי כְּנֶסִיּוֹת שֶׁבְּחוּצָה לָאָרֶץ, (ו) וְיֵשׁ אוֹסְרִין גַּם בָּזֶה, וְנִרְאֶה (ז) דִּבְמָקוֹם הַדְּחַק אֵין לְהַחְמִיר בָּזֶה: **(ו) לֶאֱכֹל וְלִשְׁתּוֹת.** וְהוּא הַדִּין דְּשַׁיָּךְ לְשׁוֹן שְׁתִיָּה לְשׁוֹן אֲכִילָה, וְכֵן (ח) לְהֵפֶךְ: **(ז) מִדְּחַק.** הַיְנוּ שֶׁהָיָה מָקוֹם לַתַּלְמִידִים וְהַצְרְכוּ לֶאֱכֹל שָׁם. וְהַמַּגִּן אַבְרָהָם (סק"ב) כָּתַב דְּלַאֲנָשִׁים הַלּוֹמְדִים שָׁם בִּקְבִיעוּת לְעוֹלָם שְׁעַת הַדְּחַק הוּא, דְּאִם יִצְטָרֵךְ לֵילֵךְ לֶאֱכֹל וְלִשְׁתּוֹת בְּבֵיתוֹ יִתְבַּטֵּל מִלִּמּוּדוֹ, אֲבָל אִם אֵין לוֹמְדִים בְּבֵית הַכְּנֶסֶת וּבְבֵית הַמִּדְרָשׁ אֲסוּרִים לֶאֱכֹל וְלִשְׁתּוֹת שָׁם, וְכֵן הִסְכִּימוּ כַּמָּה אַחֲרוֹנִים: **(ח) וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּבֵית הַמִּדְרָשׁ וְכוּ'.** אַף דְּקִדֻּשַׁת בֵּית הַמִּדְרָשׁ חֲמוּרָה יוֹתֵר מִבֵּית הַכְּנֶסֶת כְּדִלְקַמָּן בְּסִימָן קנ"ג סָעִיף א', סְבִירָא לְהוּ דִּלְעִנְיַן חֲכָמִים וְתַלְמִידֵיהֶם (י) שֶׁלּוֹמְדִים שָׁם בְּקִבִיעוּת, הֶתִּירוּ לָהֶם אֲפִלּוּ שֶׁלֹּא מִדְּחַק מִשּׁוּם דְּבֵית הַמִּדְרָשׁ הוּא בֵּיתוֹ, וְלָאו דָּוְקָא אֲכִילָה וּשְׁתִיָּה (יא) דְּהוּא הַדִּין לְכָל תַּשְׁמִישֵׁיהֶם שָׁרֵי: **(ט) שָׁרֵי.** עַיֵּן בְּלִבּוּשׁ (ס"ב) וּבֵ"ח (ס"ב) שֶׁמְּצַדְּדִים כֵּן לְדִינָא,

בֵּאוּר הֲלָכָה

מַתִּר לְהִתְפַּלֵּל וְלָתֵת שָׁם סֵפֶר תּוֹרָה. תְּשׁוּבַת רַאֲ"מ חֵלֶק א' סִימָן (ע"ט) [פ"א]:

* **וְאֵין אוֹכְלִין וְשׁוֹתִין בָּהֶם. אֲסוּר לִשְׁתּוֹת מַיִם בְּבֵית הַכְּנֶסֶת וּבְבֵית הַמִּדְרָשׁ לְמִי שֶׁאֵינוֹ תַּלְמִיד חָכָם. תְּשׁוּבַת רַשְׁבַּ"ש סִימָן רע"ד. וְהַמְנַהֵג עַתָּה שֶׁשּׁוֹתִין הָעָם מַיִם בְּבֵית הַכְּנֶסֶת** [בְּרָכֵי יוֹסֵף (סק"ב)], **וְאֶפְשָׁר שֶׁסּוֹמְכִין הָעוֹלָם עַל הַסּוּבְרִין דִּבְתֵּי כְּנֵסִיּוֹת שֶׁבְּחוּץ לָאָרֶץ עַל תְּנַאי הַן עֲשׂוּיִין וּמוּעָד אַף בְּיִשּׁוּבָן. וְלִפְי זֶה בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל אֵין שָׁם לְהַתִּיר, וְנִרְאֶה דְּמֵי בֵּית שֶׁלּוֹמֵד בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ אֲפִלּוּ שֶׁלֹּא בִּקְבִיעוּת יֵשׁ לְהַקֵּל בָּזֶה כְּשֶׁצָּמָא לִשְׁתּוֹת,** דְּיֵשׁ לוֹמַר דְּהֵנֵי בָּזֶה צָרְכָּן מְצוָה כְּדֵי שֶׁלֹּא יִתְבַּטֵּל מִלִּמּוּדוֹ וּכְדִכְתִיב ד'. **וְעָצָם הַדִּין דְּאָכִילָה לֹא נִזְכַּר בַּשֻּׁלְחָן עָרוּךְ אִם דָּוְקָא קָבָע אוֹ אֲפִלּוּ עֲרַאי אָסוּר,** וְעַיֵּן בְּסָעִיף ג' דְּלִעְנִיַן שָׁנָה בְּבֵית הַכְּנֶסֶת נִזְכַּר דְּאֲפִלּוּ עֲרַאי אָסוּר וּפֹה לֹא נִזְכַּר שְׁמַע מִנָּהּ לְכָאוֹרָה דָּוְקָא קָבַע, אוֹ דִּלְמָא דַּאֲפִלּוּ עֲרַאי לֹא עָדִיף עַל כָּל פָּנִים מִשֵּׁינָה, **וּמִכָּל מָקוֹם צָרִיךְ עִיּוּן:**

* **בַּחַמָּה מִפְּנֵי הַחַמָּה. וְהוּא הַדִּין בִּצִּנָּה מִפְּנֵי הַצִּנָּה** [תּוֹסֶפְתָּא (מגילה פ"ב ה"א)]:

* **וְתַלְמִידֵי חֲכָמִים וְתַלְמִידֵיהֶם. וְאֵין חִלּוּק בֵּין בְּתֵי כְּנֵסִיּוֹת וּבְתֵי מִדְרָשׁוֹת שֶׁבְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לְשֶׁל חוּצָה לָאָרֶץ:**

* **וְיֵשׁ אוֹמְרִים דִּבְבֵית הַמִּדְרָשׁ וְכוּ'. הַנָּה הַמְעַיֵּן בְּרִ"ן** (שם ט. ד"ה רבינא) **יִרְאֶה, דִּלְשִׁיטָתוֹ מֻתָּר בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ לְתַלְמִיד חָכָם אֲפִלּוּ לִכְנֹס בַּחֲמָה מִפְּנֵי הַחַמָּה וּבִגְשָׁמִים מִפְּנֵי הַגְּשָׁמִים,** דִּכְבֵיתוֹ עֲשׂוּיָה לְגַמְרֵי **[וּפְשׁוּט דִּלְבַד מַקְלוֹת רֹאשׁ],** אַךְ מִדְּלָא הַזְכִּיר הָרַמְ"א קַלָּתוֹ בָּזֶה, מַשְׁמַע דִּלְא תָּפֵס שִׁיטָתוֹ רַק לְעִנְיַן אֲכִילָה וּשְׁתִיָּה דַּאֲפִלּוּ שֶׁלֹּא מִדְּחַק שָׁרֵי, וּמִסְתַּבְּרָא דְּיֵשׁ לְהַקֵּל גַּם לְעִנְיַן שֶׁאֵר תַּשְׁמִישִׁין הוֹאִיל שֶׁלּוֹמְדִים שָׁם כָּל הַיּוֹם. **וְדַע עוֹד דְּאַף דִּלְדַעַת הָרַ"ן אֵין לָנוּ מָקוֹר לְהָקֵל בְּבֵית הַכְּנֶסֶת אֲפִלּוּ מִדְּחַק [וְרַק בְּכָבֵל (או הוא הַדִּין בְּחוּץ לָאָרֶץ** וּכְדִלְקַמָּן בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה בְּסָעִיף י"א (ס"ק לז)) מִשּׁוּם דְּעַל תְּנַאי הֵן עֲשׂוּיוֹת, עַיֵּן שָׁם בְּרַ"ן]. **מִכָּל מָקוֹם מִדְּלֹא הִזְכִּיר הָרַמְ"א אֶת דַּעְתּוֹ בָּזֶה, מִשְׁמַע דִּלְעִנְיַן זֶה תָּפֵס לְהָקֵל כְּדַעַת הַפּוֹסְקִים:**

* **וְאֵין מְחַשְּׁבִין בָּהֶם חֶשְׁבּוֹנוֹת. הַיְנוּ אַף עַל פִּי שֶׁבְּנֵי הָעִיר צְרִיכִין לְאוֹתָן חֶשְׁבּוֹנוֹת וְאֵין לָהֶם מָקוֹם לְהִתְאַסֵּף שָׁם,** מִפְּנֵי שֶׁהוּא קַלּוּת רֹאשׁ בְּכִבּוּד בֵּית הַכְּנֶסֶת [הָרַמְבַּ"ן בִּלְקוּטָיו (מגילה כו: ד"ה והא)]. וְרִצּוֹנוֹ לוֹמַר דְּאַף עַל פִּי

Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah

הִלְכוֹת בֵּית הַכְּנֶסֶת סִימָן קנא

מְחַשְּׁבִים בָּהֶם חֶשְׁבּוֹנוֹת, [ד]אֶלָּא אִם כֵּן הֵם שֶׁל מִצְוֹת, כְּגוֹן קֻפָּה שֶׁל צְדָקָה וּפְדְיוֹן שְׁבוּיִים. [ה]וְאֵין מַסְפִּידִים בָּהֶם אֶלָּא אִם כֵּן יִהְיֶה הַהֶסְפֵּד לְאָחֵד מִגְּדוֹלֵי (ג) (י) הָעִיר, שֶׁכָּל בְּנֵי הָעִיר מִתְקַבְּצִים וּבָאִים לְהַסְפִּידוֹ. וְאִם צָרִיךְ לְכַנֵּס בָּהֶם לְצָרְכּוֹ, כְּגוֹן לִקְרֹא לְאָדָם, יְכַנֵּס וְיִקְרָא מֵעַט אוֹ יֹאמַר דָּבָר (ז) (יא) שְׁמוּעָה (יב) וְאַחַר כָּךְ יִקְרָאֶנּוּ, כְּדֵי שֶׁלֹּא יְהֵא נִרְאֶה כְּאִלּוּ נִכְנַס לְצָרְכּוֹ, וְאִם אֵינוֹ יוֹדֵעַ לֹא לִקְרוֹת וְלֹא לִשְׁנוֹת, יֹאמַר לְאָחֵד מֵהַתִּינוֹקוֹת קְרָא לִי פָּסוּק שָׁאַתָּה קוֹרֵא בּוֹ, אוֹ יִשְׁהֶא מְעַט וְאַחַר כָּךְ יֵצֵא, שֶׁהַיְשִׁיבָה בָּהֶם מִצְוָה, שֶׁנֶּאֱמַר 'אַשְׁרֵי יוֹשְׁבֵי בֵיתֶךָ' (וְשָׁעוּר הַיְשִׁיבָה, (יג) כְּדֵי הִלּוּךְ שְׁנֵי פְּתָחִים), (לְדַעַת הַיֵּשׁ מְפָרְשִׁים בְּסִימָן צ' סוֹף סָעִיף כ'): **ב** [ו]וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁמַּה שֶּׁשָּׁנִינוּ בְּקִדֻּשַּׁת בָּתֵּי מִדְרָשׁוֹת, רוֹצֶה לוֹמַר שֶׁל רַבִּים דְּמֵיהֶם לְבֵית הַכְּנֶסֶת, אֲבָל יָחִיד הַקּוֹבֵעַ מִדְרָשׁ בְּבֵיתוֹ (יד) לְצָרְכּוֹ, אֵין לוֹ קְדֻשָּׁה כָּל כָּךְ: **ג** (טו) [ז]אֵין יְשֵׁנִים (ה) (ה) בְּבֵית הַכְּנֶסֶת אֲפִלּוּ שְׁנַת עֲרָאי, (טז) * אֲבָל בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ מֻתָּר: **ד** (יז) [ח]לְצָרְכּוֹ בֵּית הַכְּנֶסֶת מֻתָּר לֶאֱכֹל (יח) וְלִישַׁן (ו) בְּתוֹכוֹ, (יט) וּמִטַּעַם זֶה יְשֵׁנִים בְּלֵיל יוֹם הַכִּפּוּרִים בְּבֵית הַכְּנֶסֶת, וַאֲפִלּוּ לְצָרְכּוֹ מִצְוָה אַחֶרֶת כְּגוֹן כְּשֶׁנִּקְבָּצִים (כ) לְעַבֵּר (ו) הַשָּׁנָה בְּבֵית הַכְּנֶסֶת, מֻתָּר לֶאֱכֹל שָׁם: **ה** [ט]הָיוּ לְבֵית הַכְּנֶסֶת שְׁנֵי פְּתָחִים, לֹא יִכְנֹס בְּפֶתַח זֶה * לַעֲשׂוֹתוֹ דֶּרֶךְ לָצֵאת בְּפֶתַח הַשֵּׁנִי * לְקַצֵּר דַּרְכּוֹ, וְאִם הָיָה הַדֶּרֶךְ עוֹבֵר קֹדֶם שֶׁנִּבְנָה בֵּית הַכְּנֶסֶת, מֻתָּר. וְכֵן אִם לֹא נִכְנַס בּוֹ תְּחִלָּה כְּדֵי לְקַצֵּר דַּרְכּוֹ, מֻתָּר לַעֲשׂוֹתוֹ דֶּרֶךְ. וּכְשֶׁנִּכְנַס בּוֹ לְהִתְפַּלֵּל, (מ) (כא) *)מֻתָּר לְמִי שֶׁנִּכְנַס בְּפֶתַח זֶה לָצֵאת בְּפֶתַח אַחֵר: **ו** [י]מֻתָּר לְכָנֵס בְּבֵית הַכְּנֶסֶת בְּמַקְלּוֹ וּבְתַרְמִילוֹ וּבַאֲפֻנָּדְתּוֹ (פֵּרוּשׁ מְעִיל כִּיסִים, תַּרְגּוּם 'וּבְיַלְקוּט' (שמואל א' יז מ)

ד הַרַמְבַּ"ם שָׁם (ה"ז). ה שָׁם בַּגְּמָרָא. ו הָרַ"י בֶּן חָבִיב וּבֵית יוֹסֵף (ד"ה בתי כנסיות). ז שָׁם. ח הַגַּהַת מַיְמוֹנִי פֶּרֶק י"א מֵהִלְכוֹת תְּפִלָּה (אות ו) מִירוּשַׁלְמִי פֶּרֶק קַפָּא דְּסַקְחִים (ה"א). ט מְגִלָּה כ"ט (ע"א) וּבְרָכוֹת ס"ב (ע"ב). *) (לְאַפּוּקֵי מִגְּרָסַת הָרא"ש (מגילה פ"ד סי' ט), וְהַשּׁוּר דִּגְרָס מִצְוָה). י וְכֵן מִשְׁמַע שָׁם בִּבְרָכוֹת.

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

סִימָן י"ח שֶׁאֵין מַזְכִּיר בְּשׁוּם מָקוֹם תְּמוּנַת בֵּית הַכְּנֶסֶת, וּמִן הַדִּין רְשָׁאִים לַעֲשׂוֹת שְׁמוּנָה צְלָעוֹת וְאַף בְּצִנְעָן אַחַר, אִם הַשַּׁעַם לְפִי שֶׁעַל תְּמוּנָה זוֹ הַמָּקוֹם מְרֻוָּח לָהֶם יוֹתֵר, אֲבָל אִם בִּשְׁבִיל שְׁרוּצִים לְהַדְמוֹתוֹ לְבָתִּים אוֹ לְהֵיכָלֵי שָׂרִים, קוֹרֵא אֲנִי עֲלֵיהֶם (הושע ח יד) 'וַיִּשְׁכַּח יִשְׂרָאֵל עוֹשֵׂהוּ וַיִּבֶן הֵיכָלוֹת' וְלָכֵן אֵין לְשַׁנּוֹת דָּבָר מִמִּנְהֲגֵי יְשֵׁנִים, עַיֵּן שָׁם:

ג [ה] בְּבֵית הַכְּנֶסֶת. עַיֵּן בְּאֵר הֵיטֵב. וּמַה שֶּׁתָּבַב מִצָּא דָּבָר כוֹ' עַיֵּן בְּאֹרַךְ בְּקִצּוּר הַחֹשֶׁן סִימָן ר' סָעִיף קָטָן א', וְשָׁם כָּתַב דְּאִם אָמַר יְקַבֵּץ חֲצֵרוֹ לְהַקְדִּישׁ זָכָה לוֹ, עַיֵּן שָׁם:

בְּאֵר הֵיטֵב

(ג) **הָעִיר.** פֵּרוּשׁ שֶׁמֵּת קְרוֹבוֹ שֶׁל הַגָּדוֹל: (ד) **שְׁמוּעָה.** פֵּרוּשׁ שֶׁל תּוֹרָה. הָאֲרִיז"ל (שער הכוונות סוף ענין ביהכ"נ) הָיָה נִזְהָר מְאֹד שֶׁלֹּא לְדַבֵּר בְּבֵית הַכְּנֶסֶת אֲפִלּוּ דִּבְרֵי מוּסָר פֵּן יִמְשֵׁךְ מִמֶּנּוּ דִּבְרֵי חל: **ג** (ה) **בְּבֵית הַכְּנֶסֶת.** וְחַיָּב לִגְעֹר בְּאוֹתָן הַיְשֵׁנִים בְּבֵית הַכְּנֶסֶת, וּמִכָּל שֶׁכֵּן אוֹתָן שֶׁיְּשֵׁנִים בְּשָׁעַת הַדְּרָשָׁה שֶׁאֵז עֲבֵרָה גְּדוֹלָה וּמַסִּיר אָזְנוֹ מִשְּׁמֹעַ תּוֹרָה. הַמִּתְעַשֵּׁשׂ בְּבֵית הַכְּנֶסֶת אֵין אוֹמְרִים לוֹ רְפוּאָה. מֵימוֹנִי (רמב"ם ת"ת פ"ד ה"ט) עֲטָרַת זְקֵנִים (סק"ג), [וְבַאֲלִיָּהוּ רַבָּה (סק"א) הַיְתֵר בְּמָקוֹם שֶׁמֻּתָּר לְהַפְסִיק וְהָבִיא רְאָיָה לִדְבָרָיו, וְעַיֵּן סֵפֶר חֲסִידִים סִימָן (תתרי"א) [תתר"ז]. מְצָא דָּבָר בְּחֲצַר בֵּית הַכְּנֶסֶת זָכָה בּוֹ וְלֹא אָמְרִינַן דְּחָצֵר לְהַקְדֵּשׁ. וְאַגַּדָה רֵישׁ מְעִילָה (סי' א)). וְשִׁיחַת הַיְלָדִים אָסוּר גְּדוֹל בְּבֵית הַכְּנֶסֶת. שְׁלָ"ה (ענין ס"ת די"ה אסורה): **ד** (ו) **בְּתוֹכוֹ.** וְלֹא יַכְנִיס מִטָּתוֹ לְשָׁם. מָגֵן אַבְרָהָם (סק"ח): (ו) **הַשָּׁנָה.** שֶׁאֵין בָּהּ קַלּוּת רֹאשׁ דְּאֵין עוֹלִין לָהּ אֶלָּא בְּפֹת וְקִטָּנִיּוֹת: **ה** (מ) **מֻתָּר לְמִי.** צָרִיךְ לוֹמַר מִצְוָה לְמִי וְכוֹ'. מָגֵן אַבְרָהָם (סק"ז) עַיֵּן שָׁם, וְעַיֵּן עֹלַת תָּמִיד (סק"ג):

בַּאוּר הֲלָכָה

שֶׁהוּא צָרִךְ רַבִּים, וְכָל שֶׁכֵּן חֶשְׁבּוֹנוֹת שֶׁל יָחִיד:

ג * אֲבָל בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ מֻתָּר. וּבְכָתֵי מִדְרָשׁוֹת שֶׁלָּנוּ שֶׁמִּתְפַּלְּלִין בָּהֶם גַּם כֵּן, לְכָאוֹרָה לָאו גְּרִיעָא מִבֵּית הַכְּנֶסֶת לְבַד וְאָסוּר אֲפִלּוּ עֲרַאי, וְלִפְי הַטַּעַם שֶׁהִסְבַּרְנוּ בְּסָעִיף קָטָן ט"ז אֶפְשָׁר דִּשְׁרֵי, וְצָרִיךְ עִיּוּן:

ה * לְקַצֵּר דַּרְכּוֹ. אִם לֹא שִׁיְּקָרֵב אוֹ שִׁיְּשַׁהֵא שָׁם מְעַט וְכַנַּ"ל (ס"א):

*** לְקַצֵּר דַּרְכּוֹ. שְׁאָסוּר לְכַנֵּס בָּהֶם אֶלָּא לִדְבַר מִצְוָה [רַמְבַּ"ם]** (תפילה פי"א ה"ח)**.**

וְאִם הוּא הוֹלֵךְ לִדְבַר מִצְוָה אֶפְשָׁר דְּשָׁרֵי [פְּרִי מְגַדִּים] (א"א סק"ע)**, וְלֹא נִתְיָרָא, שֶׁמִּדִּבְרֵי הָרַמְבַּ"ם אֵין רְאָיָה לְהָקֵל, דְּהָרַמְבַּ"ם מִירֵי דְּהַכְנִיסָה לְבֵית הַכְּנֶסֶת הָיָה בִּשְׁבִיל דָּבָר מִצְוָה דְּאִז מִסְתַּלֵּא מֻתָּר אַחַר כָּךְ גַּם כֵּן לְקַצֵּר דַּרְכּוֹ, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בְּזֶה שֶׁנִּכְנַס בְּכַוָּנָה דֶּרֶךְ בֵּית הַכְּנֶסֶת רַק כְּדֵי לְקַצֵּר דַּרְכּוֹ, וְהַמִּצְוָה שִׁמְקַוֶּה לַעֲשׂוֹתָהּ הֲלֹא יוּכַל לַעֲשׂוֹתָהּ אֲפִלּוּ אִם לֹא יַעֲשֶׂה הַבַּיִת הַכְּנֶסֶת קַפְּנְדַּרְיָא, מִסְתַּבְּרָא דְּאָסוּר:**

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

(יא) וְכֵן נִרְאֶה שֶׁאֵין לְהַחְמִיר לַאֲנָשִׁים שֶׁלּוֹמְדִים שָׁם כָּל הַיּוֹם: (י) **הָעִיר.** שֶׁמֵּת קְרוֹבוֹ שֶׁל הַגָּדוֹל וּמַחֲמַת זֶה בָּאִים רַבִּים לַהֶסְפֵּד, וְכָל שֶׁכֵּן כְּשֶׁהַהֶסְפֵּד הוּא עַל תַּלְמִיד חָכָם [אַחֲרוֹנִים]. הָאֲרִ"י (שער הכוונות סוף ענין ביהכ"נ) הָיָה נִזְהָר מְאֹד שֶׁלֹּא לְדַבֵּר בְּבֵית הַכְּנֶסֶת רַק תְּפִלָּתוֹ, אֲפִלּוּ דִּבְרֵי מוּסָר לֹא דִּבֶּר פֵּן יִמְשֵׁךְ מִמֶּנּוּ דִּבְרֵי חל: (יא) **שְׁמוּעָה.** פֵּרוּשׁ הֲלָכָה אוֹ מִשְׁנָה: (יב) **וְאַחַר כָּךְ יִקְרָאֶנּוּ.** רְצוֹנוֹ לוֹמַר אֲבָל לֹא יַקְדִּים הַקְּרִיאָה מִקֹּדֶם שֶׁיֹּאמַר אֵיזֶה דִּבְרֵי תּוֹרָה, דְּיִהְיֶה נִרְאֶה דַּאֲמִירַת הַדִּבְרֵי תּוֹרָה הוּא רַק טָפֵל [אַחֲרוֹנִים]: (יג) **כְּדֵי הִלּוּךְ.** הֵינוּ שֶׁיִּשְׁהֶא שִׁעוּר הִלּוּךְ שְׁנֵי פְּתָחִים דְּהַיְנוּ שְׁמוֹנָה טְפָחִים: **ב** (יד) **לְצָרְכּוֹ.** אֲבָל אִם הִקְדִּישׁ בַּיִת לְצָרְךָ רַבִּים לִלְמֹד בּוֹ, אֲפִלּוּ אִם אֵין מִתְפַּלְּלִין שָׁם כְּלָל יֵשׁ עָלָיו קְדֻשַּׁת בֵּית הַמִּדְרָשׁ.

וְעַיֵּן לְקַמָּן בְּסִימָן קנ"ג סָעִיף ח' לְעִנְיַן בֵּית הַכְּנֶסֶת וְהוּא הַדִּין לְעִנְיַן זֶה: **ג** (טו) **אֵין יְשֵׁנִים וְכוּ'.** וּמַיְרֵי בַּאֲנָשִׁים דְּעָלְמָא, אֲבָל לְתַלְמִיד חָכָם כְּשֶׁלּוֹמֵד שָׁם כְּבָר בְּאַרְנוּ בְּסָעִיף קָטָן ו' דְּשָׁרֵי: (טז) **אֲבָל בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ מֻתָּר.** רְצוֹנוֹ לוֹמַר (יג) שְׁנַת עֲרָאי. וְעַיֵּן בְּחִדּוּשֵׁי רַבִּי עֲקִיבָא אֵיגֶר שֶׁמְּפַקְפֵּק בְּהָהֵן זֶה, וְאֶפְשָׁר דִּכְיָון שֶׁבֵּית הַמִּדְרָשׁ עָשׂוּי לְשָׁהוֹת שָׁם זְמַן הַרְבֵּה לִלְמֹד וּלְשָׁמְעַ דִּבְרֵי תּוֹרָה וְקָשֶׁה לִזָּהֵר מִשְּׁנַת עֲרָאי, עַל כֵּן א]לֹא אָסְרוּ זֶה לְשׁוּם אָדָם. וּלְתַלְמִיד חָכָם הַלּוֹמֵד שָׁם בְּקִבְיעוּת מֻתָּר אֲפִלּוּ שְׁנַת קָבַע [כֵּן מַשְׁמַע בְּלִבּוּשׁ (ס"ג)]:

ד (יז) **לְצָרְכּוֹ בֵּית הַכְּנֶסֶת.** כְּגוֹן מִי שֶׁשּׁוֹמֵר אוֹתוֹ וּכְהַאי גַּוְנָא: (יח) **וְלִישַׁן בְּתוֹכוֹ.** (סק"ב) חוֹלֵק עָלָיו, וְכֵן בְּחִדּוּשֵׁי רַבִּי עֲקִיבָא אֵיגֶר עַיֵּן שָׁם: (יט) **וּמִטַּעַם זֶה וְכוּ'.** רְצוֹנוֹ לוֹמַר כְּדֵי לִשְׁמֹר הַנֵּרוֹת: (כ) **לְעַבֵּר הַשָּׁנָה.** עַיֵּן בְּמָגֵן אַבְרָהָם (סק"ה) שֶׁהֵבִיא בְּשֵׁם הַגָּהַת סְמַ"ק (מצוה ו הגהה יא) דְּלֹא הַתַּר בְּסְעוּדַת מִצְוָה אֶלָּא כְּגוֹן סְעוּדַת עִבּוּר שָׁנָה שֶׁאֵין בָּהּ קְלוּת רֹאשׁ, שֶׁהֶיְתָה עֲשׂוּיָה בְּפַת וְקִטָּנִיּוֹת בִּלְבַד. וְרְצוֹנוֹ לוֹמַר לְאַפּוּקֵי סְעוּדַת מִצְוָה שֶׁיֵּשׁ בָּהּ שְׁרוּיוֹת אֲסוּר אַף בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ [פְּרִי מְגַדִּים (א"א סק"ה) עַיֵּן שָׁם], (יז) וּמִכָּל מָקוֹם הַנּוֹהֲגִין לְהָקֵל לַעֲשׂוֹת סְעוּדַת סִיּוּם הַשַּׁ"ס בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ מִפְּנֵי שֶׁאֵין לָהֶם מָקוֹם אַחֵר מֻרְוָח לָזֶה אֵין לִמְחוֹת בְּיָדָם, דְּיֵשׁ לָהֶם עַל מִי לִסְמֹךְ: **ה** (כא) **מֻתָּר לְמִי שֶׁנִּכְנַס וְכוּ'.** צָרִיךְ לוֹמַר מִצְוָה לְמִי שֶׁנִּכְנַס [אַחֲרוֹנִים]. וּבַגְּמָרָא (מגילה כט.) מַיְתֵי לָזֶה מִקְּרָא שֶׁנֶּאֱמַר (יחזקאל מו ט) 'וּבְבוֹא עַם הָאָרֶץ לִפְנֵי ה' בַּמּוֹעֲדִים הַבָּא דֶּרֶךְ שַׁעַר צָפוֹן לְהִשְׁתַּחֲוֹת יֵצֵא דֶּרֶךְ

שַׁעַר הַצִּיּוּן

(יב) וְאַף דְּכִירוּשָׁלְמִי (מגילה פ"ג ה"ג) אִיתָא בְּשֵׁם רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי דְּבֵית הַכְּנֶסֶת וּבֵית הַמִּדְרָשׁ וּלְתַלְמִידֵיהֶם, מְשַׁמַע דִּשְׁנֵיהֶם שָׁוִין הֵם וְכֵינָן דְּבֵית הַכְּנֶסֶת דַּוְקָא מִדְּחַק הוּא הַדִּין בֵּית הַמִּדְרָשׁ, יֵשׁ לוֹמַר דְּבָאֶמֶת מִי שֶׁלּוֹמֵד בִּקְבִיעוּת שָׁם יִצְטָרֵךְ לֵילֵךְ וּלְחַפֵּשׂ מָקוֹם לָאֲכִילָה וּשְׁתִיָּה אוֹ לִשְׁאָר תַּשְׁמִישִׁין גַּם זֶה בִּכְלָל דְּחַק הוּא וּכְמוֹ שֶׁהָאֲרִיךְ הַמָּגֵן אַבְרָהָם (סק"ב) בְּזֶה, וְנוֹכַל לְצָרֵף לָזֶה דַּעַת הָאוֹר זָרוּעַ (ח"ב סי' שפח) דְּמַתִּיר לְתַלְמִיד חָכָם בְּכָל מָקוֹם: **ג** (יג) יוֹרֶה דֵּעָה רמ"ו שַׁ"ךְ וְלֵילָה, וְהוּא בְּעִנְיַן שֶׁאִם יִצְטָרֵךְ לֵילֵךְ לִישֵׁן בְּבֵיתוֹ יִמְשֹׁךְ מִזֶּה בִּיטּוּל תַּלְמוּד תּוֹרָה, הַתִּירוּ לוֹ לִישֵׁן בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ.

לִיקוּטֵי דִּבְרֵי הָרַב: א] וּבְשוּ"ע הרב (הל' ת"ת פ"ד ס"ב) כָּתַב שֶׁלֹּא הִתִּירוּ לִישֵׁן בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ לֹא שִׁינַת קֶבַע וְלֹא שִׁינַת עֲרָאי אֶלָּא מִדּוֹחֵק, כְּגוֹן מִי שֶׁלּוֹמֵד בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ יוֹמָם

Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah